

Slutrapport

Projektnamn		Ärende-ID
Pilotkommun för serviceutveckling		00167453
Stödmottagare		Organisationsnummer
Munkedals kommun		212000-1330
Datum för slutrapport		Beslutad projekttid
20151031		2012-06-01-2015-10-31
Kontaktperson	e-post adress	Telefonnummer
Jan-Erik Larsson	Jan-erik.larsson@munkedal.se	0524-18364

En slutrapport ska skickas till Tillväxtverket senast det datum som anges i beslutet. Rapporten ska beskriva hur projektet har genomförts under hela projektperioden med en tydlig koppling till den aktivitets- och tidsplan som har fastställts i beslutet. Utfall och eventuella avvikelser ska kommenteras tillsammans med en redogörelse av vilka åtgärder som har vidtagits. Mer detaljerade krav på innehållet i slutrapporten kan förekomma inom olika program och framgår då i beslutet under särskilda villkor. Det kan även finnas särskilda instruktioner för det aktuella programmet om vilka bilagor som ska finnas med i slutrapporten.

Tillsammans med slutrapporten ska en ekonomisk slutredovisning lämnas för projektet. En Ansökan om utbetalning med huvudbok med resultatrapport för aktuell slutredovisningsperiod ska bifogas. Slututbetalning sker efter Tillväxtverkets godkännande av slutredovisningen och slutrapporten.

Följande sammanställning är en vägledning för vilken information som ska ingå i slutrapporten.

1. Sammanfattning

Gör en sammanfattande beskrivning av innehållet i slutrapporten samt utfall mot projektmål.

I inledningen av projektet var läget ganska allvarligt för Sörbygdens Bensinstationen var borta sedan några år och den dåvarande butiksägaren hade beslutat att stänga butiken. I detta läge meddelar en lokal intressent att han kan tänka sig starta upp butiken på nytt. Med hjälp av ytterligare en lokal finansiär tas butiken över.

Man börjar med att renovera butikslokalerna och så småningom startas butiken upp igen. Trots fräscha lokaler och ny butiksägare svek kunderna. Troligen mycket på grund av det dåliga rykte som butiken tidigare haft. Men också på grund av att det saknades en drivmedelsstation på orten.

Ungefär samtidigt som butikens omstart så tillträdde en ny ordförande för Sörbygdens samhällsförening som hade ett stort intresse för bygdens utveckling. Tillsammans inleddes arbetet med att försöka förändra läget och det genomfördes två välbesökta dialogmöten och rådslag med bygdens invånare och företagare. Dessa dialoger resulterade i en mycket tydlig färdriktning för vårt gemensamma arbete, " Vi måste tillsammans se till så att Sörbygdens får en drivmedelsstation, dessutom ska vi tillsammans jobba för att säkra livsmedelsbutikens överlevnad".

Genom en lokal entreprenör uppläts mark vid infarten till Hedekas tätort för etablering av en containermack med bensin och diesel. Tillstånd från berörda myndigheter söktes och efter lite omvägar hittades en lösning till finansiering. I dec 2013 invigdes den nya macken.

Detta tillsammans med att Sörbygdens invånare förstod att de hängde på dem själva om macken och butiken skulle bli kvar så började motgångarna vända. Men mer behövdes göras för att säkra butikens framtid och det diskuterades flera olika lösningar, bl.a. ett kooperativt ägande av butiken. Men det viktiga var att få fler kunder till butiken.

Sörbygdens är ett stort och gles befolkat område där många har lika långt till tätorter i grannkommunerna som de har till Sörbygdens egen tätort Hedekas. Här uppstod idén om att transportera kunderna från bostad till butik.

I ett sidoprojekt där VG-regionen kom in som medfinansier startades "Handlarrundan" upp. Handlarrundan är i grunden den lokala skolskjutsen som står still större delen av dagen mellan att barnen lämnas och hämtas. Nu erbjuds bygdens invånare gratis skjuts till centrum i Hedekas varje fredag för att uträtta sina ärenden. Bokning sker genom att ringa till butiken och beställa skjuts. Efter uträttade ärenden och lite gemensam fika med andra resenärer och kunder i butiken skjutsas de sedan hem igen.

Handlarrundan har blivit ett mycket uppskattat och antalet resenärer ökar hela tiden.

I dagsläget visar inte butikens bokslut röda siffror längre och kunderna har förstått sin betydelse för butikens överlevnad och för att behålla övrig service som tillhandahålls genom butiken.

I en annan del av projektet har det jobbat för en fortsatt utbyggnad av fiber på landsbygden. Under senare delen av projektet har det även arbetats för en utbyggnad i tätorterna. Detta ser nu ut att ha lyckats och Munkedals kommun är på god väg att bli en av de första kommunerna i Sverige som lyckas nå regeringens mål om att 90 % av befolkningen ska ha tillgång till minst 100 Mbit bredband innan år 2020.

Munkedals kommun har som första kommun mellan Norska gränsen och Kungälv genom serviceprojektet varit delaktig i etableringen av en snabbbladdningsstation för elbilar. Snabbbladdningsstationer är en viktig förutsättning för en förändring till ett fossiloberoende samhälle och en viktig infrastruktur för att tillhandahålla service till framtidens bilister. Munkedals kommun har skrivit på en överenskommelse tillsammans med övriga kommuner i Fyrbodal om att deras fordonsflottor ska vara fossiloberoende år 2030.

Tillsammans med Interregprojektet Infragreen, kommunalförbundet Fyrbodal, Munkedals kommun och sponsorer från det lokala näringslivet har företaget Laddpunkten.se satsat på en snabbbladdningsstation för de vanligast förekommande standarder för laddning av elbilar.

Som avslutning i projektet har det återigen gjorts en inventering av serviceutbudet i Munkedals kommun. Av resultatet kan man konstatera att nuläget av serviceutbudet är mycket bra. Men det finns flera hotbilder som mycket snabbt skulle kunna förändra läget. Genom de erfarenheter som Munkedals kommun fått i sitt deltagande i pilotprojektet kommer dessa hotbilder att uppmärksammas i ett tidigare skede och åtgärder kommer att prövas som förhindrar en försämring av den service som idag erbjuds i alla delar av Munkedals kommun.

För att säkra det framtida arbetet med servicefrågor kommer Munkedals kommun att ta fram strategiska dokument med tillhörande handlingsplaner för antagande i kommunfullmäktige. Dessa kommer även att ges en tydlig koppling till den kommunala budgetprocessen för att säkra förvaltningens arbete med servicefrågorna.

2. Syfte och mål

Beskriv projektets syfte och mål samt om dessa mål har uppnåtts. Beskriv även projektets målgrupp och hur man nått fram.

Det främsta syftet med att delta i detta pilotprojekt har varit att Munkedals kommun tillsammans med näringslivet och ideella organisationer ska utveckla förutsättningar för att säkra tillgänglighet till grundläggande service i de fyra serviceorterna. Det ska ske genom ett lokalt anpassat serviceutbud i samverkan mellan offentlig sektor, föreningar och näringslivet i syfte att stärka det lokala näringslivet och skapa ett attraktivt boende som också ger förutsättningar för en befolkningsutveckling.

Detta kan ske genom:

1. att få kunskap om vilka serviceområden som är nödvändiga för en ort/bygds överlevnad.
2. kartläggning av tillgänglighet till service för boende, näringsliv och besökare.
3. att utveckla nya metoder för att behålla eller tillgängliggöra nödvändig service.
4. att genomföra och testa nya metoder med berörda parter.
5. kommunfullmäktiges styrkort med tydligt mål och mätbar uppföljning.
6. den kommunala budgetprocessen för att säkerställa finansiering till okonventionella servicelösningar.
7. uppföljningsmått som visar på återbetalning av insatta medel, t.ex. genom ökat kvarboende.
8. att sprida erfarenheter både till egen och andra kommuner samt myndigheter och regering.
9. att verka för en ändrad attityd mellan tätort landsbygd, att se landsbygdskommunen Munkedal som en samlad kommun med utvecklad service inom kommunen.

Målet har varit att genom en kommunal serviceplanering kopplad till kommunfullmäktiges styrkort och den kommunala budgetprocessen, med början 2014, årligen förbättra förutsättningarna att finna hållbara, lokalt anpassade, ofta okonventionella och samordnade servicelösningar som alternativ till centraliserade servicelösningar.

3. Organisation

Beskriv hur projektet har organiserats och styrts.

Kommunens näringslivs- och landsbygdsutvecklare har varit projektets processledare från start till mål. Den organisatoriska tillhörigheten inom förvaltningen har varierat under tiden och det har till viss del bl.a. påverkat i den kommunala budgetprocessen.

Kommunstyrelsens presidie har varit projektets styrgrupp under hela projekttiden.

Dessutom har även styrelsen för de lokala utvecklingsgrupperna utgjort styrgrupp för de insatser som skett lokalt i respektive kommunal.

4. Arbetsätt och aktiviteter

Beskriv arbetsätt samt genomförda aktiviteter, förklara och kommentera eventuella avvikelser mot ansökan och beslut.

I nedanstående tabell ska de aktiviteter som finns med i beslutet fyllas i. Ange med % hur stor del av budgeterade kostnader som har upparbetats för respektive aktivitet. Ge en kommentar till respektive aktivitet vid behov.

Sörbygden och Hedekas

Arbetet har präglats av ett processinriktat arbetsätt tillsammans med de lokala utvecklingsgrupperna och näringslivet. Största arbetsinsatsen har varit i Sörbygden där mycket av servicen var hotad eller redan borta. I samband med att Munkedals kommun blev utvald till en av pilotkommunerna för utvecklad service på landsbygden valdes en ny ordförande till styrelsen i Sörbygdens samhällsförening. Redan i tidigt skede etablerades mycket goda relationer mellan projektledning och styrelsen för samhällsföreningen, där även delar av det lokala näringslivet är starkt engagerade. Projektledaren kom att ingå i en referensgrupp som styrelsen plockat ihop. Referensgruppen består av representanter från det lokala näringslivet, föreningslivet, lokala politiker och projektledaren som representant för Munkedals kommun. Styrelsen för samhällsföreningen blev något av en styrgrupp för projektet i det arbete som påbörjades i Sörbygden.

Tillsammans med styrelsen för samhällsföreningen påbörjades planeringen för hur arbetet skulle läggas upp. Det bestämdes att börja med två inledande dialogmöten. Ett med rådslag och senare ett uppföljande där förslag från rådslaget presenterades.

Resultatet av rådslaget visade på många olika förslag till satsningar i Sörbygden men det som kom att beröra detta projekt var framför allt vikten av att behålla butiken och den service som tillhandhålls genom den. 2011 hade bensinstationen lagts ned och sedan dess har man varit hänvisad till Munkedal eller Färgelanda för att tanka sina fordon eller fylla bensindunkar till gräsklippare och motorsågar m.m. Dessa ärenden gjorde också att butiken tappade i omsättning och hotades av stängning. En stängning av butiken skulle betyda att all den grundläggande service som tidigare funnits i Hedekas skulle gå förlorad.

2012 övertogs butiken av nuvarande ägaren. Butiken ingår i Axfoods och är en Handlar'n-butik. Butiken fick en rejäl uppträschning vid övertagandet men kunderna uteblev till att börja med. För att vända denna nedåtgående trend behövdes en satsning på ny drivmedelsstation i Hedekas. Två lokala entreprenörer ville

satsa och planerna på en ny mack började. En markägare som kunde upplåta mark och en annan som leverantör av drivmedel. Kontakter togs med kommunen via projektledaren för att starta upp tillståndprocessen. Handläggare för miljö, räddningstjänst och bygglov bjöds till platsen där den nya macken skulle stå. På plats kunde alla som hade med tillståndshandläggning att göra berätta om vilka krav som finns och vilka tillstånd som måste sökas. Detta möte gjorde processen enklare att söka de tillstånd som krävdes. Det gjorde troligen också att myndighetens handläggning gick smidigare då alla inblandade hade fått en bra information om hur man tänkt sig den nya macken och vad som måste uppfyllas för att få tillstånden.

Nu började en process som tog mer tid än man från början hade trott. En av de entreprenörer som ville satsa klarade inte finansieringen och projektet stoppade upp en tid. Men efter ett tag kom en leverantör av containermackar in och tog över hela projektet med tillståndprocessen och skrev också avtal med markägaren om markupplåtelse.

Strax före jul 2013 invigdes den nya macken i Hedekas.

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.2599849-full-tank-i-hedekas>

Ganska snart kunde butiken se en vändning i omsättningen men mer behövdes för att stabilisera verksamheten.

Förslag framfördes om att ombilda butiken till en ekonomisk förening med ett brett delägarskap bland bygdens invånare och företag. Sörbygdens samhällsförening och butiksägaren ville undersöka intresset för ett lokalt engagemang och ägarskap. Coompanion bjöds in för att hålla ett rådslag och cirka 150 personer infann sig vid rådslaget. Resultatet av rådslaget visade på ett klen intresse från bygdens folk att engagera sig i butikens fortsatta drift. Butiksägaren beslutade sig därefter att fortsätta driva butiken i egen regi.

Dialogen om butikens framtid fortsatte och det diskuterades förändrade öppettider, utökning av sortiment och ett bredare serviceutbud. Butiksägaren var öppen för förslag och man tittade bl.a. på lösningar för kontanthantering.

Kontakt togs med West International i Stockholm och en säljare kom till butiken och berättade om deras lösning. Säljaren informerade också om de bidragsmöjligheter som finns att söka från Länsstyrelsen. Därefter kom en offert - och en mindre chock. Kostnaden för deras lösning uppgick till 270 600 kr första året. Därefter 81 600 kr årligen.

När Swedbank som är sista bankkontoret i Munkedals kommun stängde sin kassaservice uppstod nya alternativ för samma service hos två butiker i kommunen. Det var hos Spelbiten i Munkedals tätort och Gulfmacken i Hällevadsholm. Där erbjöds Svensk kuponginlösen tjänst "Kassagiro" för uttag och insättning av kontanter, betalning av räkningar och inlösen av utbetalningsavvier samt beställning av resevaluta.

Projektledaren tog kontakt med Gulfmacken för att få information om vad deras system för kontanthantering kostade. Svaret var häpnadsväckande. Ingen investeringskostnad, endast egen dator krävdes. Ett verksamhetssystem installeras på datorn som är kopplat till Svensk kuponginlösen och kostar i årlig licensavgift 1 500 kr. Samma service som banken tidigare erhöll och som West International skulle ha fler hundra tusen för att tillhandahålla kunde nu erbjudas näst intill utan kostnader för butiken.

Betaltjänsten har inte införts i butiken ännu. Detta beror mer på osäkerheten kring den ökade rånrisken och personalens säkerhet. Det är också en bankgaranti kopplad till tjänsten som butiksägaren inte velat gå in i. Det har parallellt förts en dialog med PTS och Länsstyrelsen i Västra Götalands län om möjligheten till stöd för införandet av betaltjänster. När denna slutrapport skrivs kommer besked att Axfood går in och tar bankgarantin och betaltjänster kommer att införas i butiken inom kort.

Idag erbjuder butiken i Sörbygden förutom livsmedelsförsäljning: Utlämning av paket för DHL, Schenker och Posten. Varuutlämning för Systembolaget. Försäljning av receptfria läkemedel. Servering av dagens rätt. Den kombinerade Närbutiken och Pizzerian "Trogens Place" som också finns i Hedekas tätort, kompletterar serviceutbudet som ombud för Apoteket. De har även dagens lunch och ett mindre sortiment av livsmedel.

Inom segmentet dagligvaror svarar Handlar'n i Hedekas samt Trogens Place upp för en nettoförsörjningsgrad på 26 % av köpkraften vilket måste beaktas utifrån det relativt stora geografiska området i Hedekas. Klart är dock att lojaliteten i området är utvecklingsbart och är inte på samma nivåer som inom andra delområden i Munkedals kommun. Källa: HUI Handelsutredning Detaljhandeln i Munkedals kommun

När projektet startade 2012 var omsättningen i livsmedelsbutiken 6,6 miljoner. Tre år senare har omsättningen

ökat till 9,6 miljoner. Det är ett tydligt resultat av en duktig handlare, drivmedelsstationen (som inte inräknas i butikens omsättning), handlarrundan och att bygdens folk har fått en insikt om att det är dom som är avgörande för om butiken och servicen ska kunna överleva.

MUNKEDAL

BOHUSLÄNINGEN FREDAG 15 JUNI 2012

7

Lokalredaktör: Stefan Karlsson Tel: 0524-732 09
munkedal@bohusslaget.se

Jan-Erik Larsson, Göran Sandell och Kent Johansson representerar kommunen, försörjningsvet och näringslivet. För att projektet med servicelösning ska lyckas måste samverkan fungera.

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.2272300-lanthandeln-i-hedekas-lyckades-vanda-trenden>

Munkedals kommun har i ett samarbete mellan Arbetsmarknadsenheten, Hemtjänsten och butiken levererat varor till äldre och handikappade. Upplägget har varit att Arbetsmarknadsenheten plockar ihop de varor som kunderna beställt och hemtjänsten har hämtat kassarna och levererat dem till kunden. Detta är inget optimalt upplägg och är ganska kostsamt för kommunen. Det har även prövats att butikens egen personal plockat varorna men det har visats sig ta för mycket tid för butikspersonalen. Samtidigt är man beroende av varje kund som handlar i butiken. Det vore dessutom önskvärt att även de äldre själva kunde komma till butiken för att handla och utträta andra ärenden i Hedekas. Här föds en ny idé om att använda skolskjutsen efter att barnen lämnats vid skolan på morgonen tills de ska hämtas efter skolans slut. Skolskjutsen är upphandlad av kommunen och är stora delar av dagen outnyttjad. Här skulle en möjlighet finnas att hjälpa de som vill ta sig till butiken men inte klarar det på egen hand.

En diskussion inleddes med Västtrafik, VG-regionen, det lokala bussbolaget och butikens ägare om ett tänkbart upplägg. Det resulterade i ett förslag om att låta alla som bor i Sörbygden, och som önskar ta sig till butiken varje fredag eller närmast helgfria dag, beställa skjuts genom att ringa till butiken. När butiken vet vilka som ska hämtas lägger chauffören upp en rutt och hämtar personerna vid deras bostad och kör dem till butiken. Där kan de sedan handla i lugn och ro, prata med grannar och ta sig en fika. Därefter hjälper chauffören de äldre med varukassar och skjutsar dem hem till bostaden igen. Detta kallas i dagligt tal för "Handlarrundan" och har blivit mycket populärt. Antalet resenärer ökar stadigt och från att tidigare varit en försöksverksamhet har det nu blivit permanentat.

Kostnaden för Handlarrundan är ca 75 000 kr/år. Resenärerna betalar inget. Men denna service betalar sig i minskade kostnader för Hemtjänsten. Idag är det ca 12 resenärer i snitt per tur. Enligt hemtjänstens egen utredare så räcker det med att 3,75 personer av dessa resenärer skulle behöva hemsändning för att Handlarrundan ska betala sig.

Det första året kördes Handlarrundan som ett delprojekt i det pågående serviceprojektet och medfinansierades av Västra Götalandsregionen, Tillväxtverket och Munkedals kommun. Handlarrundan är nu säkrad i kommunens budget.

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.3964386-handlarrundan-har-for-att-stanna>

Bredband finns idag fullt utbyggt i Sörbygden genom tre fiberföreningar. Samtliga tre fiberföreningar har också, med delat ansvar, försett serviceorten Hedekas med fiberutbyggnad. När det gäller mobiltelefoni så är täckningen under all kritik i stora delar av Sörbygden. Samhällsföreningen har tagit initiativ till att undersöka olika lösningar. Bl.a. har man tittat på en lösning med fiberansluten mast som ägs av fiberföreningarna, kanske tillsammans med Munkedals kommun. Tanken är då att hyra ut platser till de mobiloperatörer som så önskar. Det har även tagits initiativ i det lokala näringslivet för att hitta en lösning på problemet. Men tyvärr har ingen operatör varit intresserad av att komma fram till en lösning. Detta blir en fråga att driva vidare även efter projekttidens slut.

Vägen mellan Munkedal och Hedekas väg 928, är i mycket dåligt skick och har varit föremål för politiska uppvakningar hos kommunalförbundet Fyrbodal, Västra Götalandsregionen och till och med ända upp i departementet. Flera av företagen i Sörbygden är starkt beroende av transporter på denna väg och görs inget vägunderhåll är risken att företag kommer att överväga en flytt från Sörbygden. Nu äntligen ser det ut som att politikernas uppvakningar kan ha hjälpt. I Trafikverkets åtgärdsplan för 2016 finns väg 928 nu med för bärighetsåtgärder.

Genom egen finansiering genomförde Sörbygdens samhällsförening 2014 en studie om Uthållig service i Sörbygden samt en lokalekonomisk analys, LEA. Studien visade på den förändring av serviceutbudet som skett sedan 1974 då Sörbygden blev en del av Munkedals kommun. Studien tar upp de önskemål som framkom vid dialogträffarna samt ger förslag på åtgärder. Flera av dessa åtgärdsförslag kommer att jobbas vidare med även efter pilotprojektets avslut, som t.ex. väg- skol och sjukvårdsfrågor som inte ingått i detta projekt.

Hällevadsholm

Under hösten 2013 genomfördes de första träffarna i Hällevadsholmsbygden. I Hällevadsholm finns två starka föreningar som ser stora utvecklingsmöjligheter för Hällevadsholmsbygden. Det är fotbollsklubben Svarteborgs FK och Hällevadsholms Folkets hus och samhällsförening.

Utbudet av den grundläggande servicen i Hällevadsholm kan anses vara god. I samverkan mellan ICA-nära butiken och Gulf-macken så kan serviceorten Hällevadsholm erbjuda en bra service för bygdens invånare och näringsliv. Ägaren till Gulf-macken har aktivt jobbat för att utveckla servicen allt eftersom omvärlden har förändrats. Där finns idag drivmedel och närbutik, Kassagirots betaltjänst, ombud för Apoteket, ATG, Svenska spel, DHL och DB Schenker.

ICA-butiken är en typisk livsmedelsbutik i en mindre tätort. Förutom livsmedel är ICA-butiken ombud för Posten och har kontantautomat.

Inom segmentet dagligvaror svarar ICA-nära och Gulfmacken upp för en nettoförsörjningsgrad på 59 % av köpkraften vilket kan anses vara bra. Här förekommer ett marginellt inflöde från gränshandel och sommarboende. Inom Segmentet sällanköpsvaror svarar dagens utbud för en nettoförsörjningsgrad av 9 % av köpkraften. Källa: HUI Handelsutredning Detaljhandeln i Munkedals kommun

Fokus i denna bygd blir att hitta fler utvecklingsmöjligheter som kan generera ett ökat intresse för kvarboende, inflyttning, företagsetableringar och få fler att besöka denna vackra bygd.

Det som finns idag och som skulle kunna utvecklas ytterligare är bland annat området runt Koltorpssjön där

det finns en idrottsplats, kommunal badplats, elljusspår, dansbana m.m.

Med ideella insatser och god sponsring från det lokala näringslivet och boende i bygden har fotbollsklubben lyckats anlägga en konstgräsplan i full storlek under hösten 2013. Detta har kunnat göras helt utan kommunala medel eller andra insatser från Munkedals kommun. Det visar på en mycket stor vilja att utveckla sin bygd och bådär gott för en fortsatt framgång med att utveckla Hällevadsholmsbygden till en attraktiv bygd. Här finns idéer om att bygga ställplatser för husbilar, rusta upp dansbanan, bygga ut elljusspår runt sjön och möjliggöra för fastigheterna i Hällevadsholms tätort att ansluta sig till fibernätet, något som idag endast finns möjlighet till på kringliggande landsbygd. Det stöd man önskar sig från kommunen är en positiv handläggning av de ärenden som behöver prövas för att fortsätta detta utvecklingsarbete. Det förväntas inga ekonomiska bidrag.

Norska husbilsägare har funnit platsen runt Koltorpssjön. Fotbollsföreningen hyr ut de fem campingstugorna som finns på området samt att idrottsplatsens lokaler har använts för köks- och hygienservice. Denna utveckling kommer naturligtvis att gagna både livsmedelsaffären och drivmedelstationen och stärker därmed möjligheterna att behålla den servicenivå som idag erbjuds.

En lokal utvecklingsgrupp i form av en ekonomisk förening håller på att forma sig och en av de frågor som den kommer att jobba med är just att se på möjligheterna att utveckla detta till en mer ordnad campingplats/ställplats för husbilar. Föreningen kommer även att samverka med Dinglebygden.

Fiberföreningen BlåGrön Fiber Ekonomisk förening har byggt ut fiber på landsbygden i Hällevadsholmsområdet. Tack vare ett gott samarbete mellan fiberföreningarna och Munkedals kommun så fick projektledaren för Serviceprojektet äran att tillsammans med VD för byNet inviga nätet vid en invigningsceremoni på årsstämman 2013.

Boende och företag i själva tätorten har inte haft möjlighet att ansluta sin fastighet till fibernätet på grund av de bidragsregler som gäller för bredbandsstöd. Här har projektledaren tagit flera kontakter med tänkbara operatörer som eventuellt skulle kunna ha ett kommersiellt intresse för att etablera fibernät inom tätorten. Även den lokala fiberföreningen har tittat på möjligheten att gå in i tätorten men styrelsen har backat. (Läs mer under Bredbandsutbyggnad). Täckningen för mobiltelefoni anses vara god i området.

Dingle

Dingle har under flera år varit ett samhälle där engagemanget för bygdens utveckling varit lågt. Det är först nu de senaste två åren som det startats upp en del aktiviteter. Till viss del tack vare Facebook där några personer startade upp en Facebookgrupp som kallas "För ett aktivt Dingle".

I Dingle finns ett Naturbruksgymnasium sedan snart 100 år. Här har erbjudits utbildning inom jordbruk, häst, trädgård, skog, maskin, smådjur och hund. Det har även förekommit utbildning inom vattenbruk. Naturbruksgymnasiet har tidigare haft ett årligt intag på ca 100 elever. De har sedan gått på skolan under 3-4 år. I de flesta fall så har man varit inackorderad på skolan där ca 300 ungdomar bor under sin studiegång.

Dessutom har skolan haft ca 100 vuxenelever från hela landet. Många av dessa vuxenelever har också bott på skolan. Tidigare var det ca 90 årsanställda på skolan och var då en av kommunens största arbetsgivare. Varje år har ca 100 elever tagit sin student på skolan. Många av dessa elever har hunnit rota sig i Dinglebygden med omnejd under sin studietid och väljer att stanna kvar. Detta har visat sig i kommunens inflyttningsstatistik och varit en av Munkedals kommuns starkaste tillväxtfaktorer i befolkningsutveckling. Tyvärr har skolan tappat både utbildningar och elever under några år. Detta har snabbt visat sig påverka underlaget för det lokala serviceutbudet och gatuköket försattes i konkurs för ca ett år sedan som följd av minskat kundunderlag.

Nu finns det ett beslut från Västra Götalandsregionen om att lägga ned skolans verksamhet från 2017. Idéer om hur skolan ska kunna drivas vidare finns från flera håll och det vore mycket önskvärt att det hittas ett annat alternativ än nedläggning.

I serviceorten Dingle finns idag en livsmedelsbutik kvar. En ICA-nära butik. Butiken har ett mycket gott rykte om sig och den drar kunder från andra delar av kommunen och också från grannkommunerna. Butiken har arbetat hårt för att bli ombud för Post, ATG, Svenska spel och påfyllning av busskort för Västtrafik. I samtliga fall har man nu blivit ombud för dessa servicetjänster förutom att sälja påfyllning av busskort för Västtrafik. Detta trots att butiken ofta får frågan från sina kunder om möjligheten att fylla på dessa busskort. Samtal har även förts med ägaren om att införa grundläggande betaltjänster men i dagsläget har inget beslut tagit om införandet. Det finns en kontantautomat i butiken.

Butikens serviceutbud är idag livsmedelsförsäljning, ombud för Post, ATG, Svenska spel, kontantautomat och Apotek. Butikens ägare är nöjd med omsättningen i butiken men ser med oro på en etablering av en större dagligvarubutik i det planerade köpcenter i Håby som ligger fyra kilometer utanför Dingle. Hur mycket en eventuell nedläggning av Naturbruksgymnasiets verksamhet i Dingle påverkar ICA-butiken återstår att se, men den neddragning av verksamheten som har genomförts har redan påverkat omsättningen i butiken. På grund av detta överväger butiksägaren att minska öppettiderna på kvällar.

Inom segmentet dagligvaror svarar ICA-nära upp för en nettoförsörjningsgrad på 75 % av köpkraften vilket är extraordinärt bra för en enskild dagligvarubutik. Visst förekommer det ett visst inflöde från sommarboende i kommunen men oavsett är det mycket bra att upprätthålla en så hög försörjningsgrad för en enskild butik. Inom Segmentet sällanköpsvaror svarar dagens utbud för en nettoförsörjningsgrad av 6 % av köpkraften. Källa: HUI Handelsutredning Detaljhandeln i Munkedals kommun

Landsbygden runt Dingle och Bärfendal har genom tre fiberföreningar blivit utbyggt med fiber. I området har samtliga hushåll utanför tätorten Dingle fått möjlighet att ansluta sig till fibernätet. Men boende och företag i själva tätorten har inte haft möjlighet att ansluta sin fastighet till fibernätet på grund av de bidragsregler som gäller för bredbandsstöd. Här har projektledaren tagit flera kontakter med tänkbara operatörer som eventuellt skulle kunna ha ett kommersiellt intresse för att etablera fibernät inom tätorten. (Läs mer under Bredbandsutbyggnad). Täckningen för mobiltelefoni är mycket dålig i vissa områden. I Bärfendalsområdet är täckningen för mobiltelefoni så dålig att det är omöjligt att använda mobiltelefonen inom stora områden, i vissa fall även omöjligt att ringa nödnummer 112. Detta är en fråga som Munkedals kommun bör jobba vidare med även efter projektets avslut.

Håby

Håby är en liten ort under stor förändring. Tidigare var Håby en egen socken och E6 gick rakt igenom samhället. Tack vare trafikflödet genom samhället uppstod en hel del verksamheter med koppling till detta trafikflöde. Idag är E6 utbyggd till motorväg och går strax utanför det lilla samhället. I början på 2000-talet köpte norska intressenter ett större område mellan nya och gamla E6. På uppdrag av dessa intressenter genomförde Munkedals kommun en planförändring som tillåter etablering av ett större köpcentra. Hela området mellan nya och gamla E6 förändrades från att varit ett bostadsområde med både villor och hyreshus till ett område där det gjordes plats för det planerade köpcentret. Flera bostäder revs och en del verksamheter flyttade eller lades ned. Idag finns det några tomma bostäder kvar inom området som väntar på rivning. Tyvärr finns det också några fastigheter kvar på området som inte är inlösta och som fortfarande fungerar som bostäder. Enligt Wikipedia finns det idag endast 69 invånare i Håby samhälle.

Trots att det planerade köpcentret ännu bara har blivit ett McDonalds så blomstrar näringslivet i Håby. Fortfarande har mycket av näringslivet en koppling till E6 och det stora trafikflödet med ett medeltal på ca 19 000 fordon som passerar per dygn. Många av verksamheterna har inriktning på service runt detta trafikflöde.

I Håby finns Håby Rasta med en större drivmedelsstation för bensin och diesel. Förutom personbilarna så kommer det ca 1 000 långtradare per dygn för att tanka, äta och sköta sin hygien. Här finns också en bevakad

safeparking för långtradare. Här erbjuds tullservice för de transporter som ska vidare till Norge. Rasta i Håby erbjuder också boende på motell, lunchrestaurang, livsmedelsbutik, kontantautomat. Nyligen har också lokalerna byggts ut för en etablering av Burger King. Håby Rasta driver också turistbyrån på uppdrag av Munkedals kommun. Till anläggningen kommer årligen ca 1 miljon besökare.

I nära anslutning till parkeringen för långtradare finns kapellservice där åkeriet kan få kapellen både tvättade och servade.

Förutom bensin och diesel finns det i nära anslutning till Håby Rasta en fordonsgasstation och en snabbbladdningsstation för elbilar (läs mer nedan om denna). På McDonalds och Willab Garden erbjuds destinationsladdning för elbilar under besök hos dessa.

För kollektivtrafiken finns en större busspendelstation med flera väderskydd och en pendelparkering i nära anslutning.

Inte långt från pendlingsstationen finns en mindre Bed & breakfastverksamhet som erbjuder boende för turister och gästarbetare.

En lokal företagare erbjuder mindre företag kontorslokaler i det så kallade Konsulthuset. Där delar hyresgästerna på gemensam reception, lunchrum, hygienutrymmen och konferensrum. Fastigheten är ansluten till den lokala fiberföreningens fibernät och erbjuder sina hyresgäster snabb bredbandsuppkoppling.

Strax utanför Håby har en bilbesiktning etablerats som erbjuder besiktning av alla typer av lättare fordon, släp och husvagnar.

Planerna på en etablering av ett större köpcenter lever fortfarande. Enligt de norska ägarna av området så väntar man bara på ett etableringsavtal med en större dagligvarukedja så kommer hela området att byggas ut.

Centralorten Munkedal

I centralorten Munkedal finns idag all den service som en attraktiv kommun bör kunna erbjuda sina medborgare, företag och besökare. Man kan säga att Munkedals tätort består av tre mindre "Stadsdelar". Det är stationssamhället som utgör centrum. Det är Stale som är det gamla brukssamhället. Till dessa tre bör även Munkeland räknas som är det nyare området för handel och näringsliv.

I centrum finns två livsmedelsbutiker, Coop och ICA-nära. På Stale finns Tempo och på Munkeland finns Hemköp. I Munkedals centrum finns även Apoteket, Systembolaget, Bank, Arbetsförmedling, kommunkontor, Bibliotek, Spelbutik, Vårdcentral och tandläkarmottagningar.

Inom segmentet dagligvaror svarar dagligvarubutikerna upp för en försörjningsgrad på 95 % av köpkraften vilket utifrån konkurrenssituation och butiksutbud är bra. Man skall dock beakta att huvudorten i kommunen brukar inhysa många arbetsplatser som andra delar av kommunen tar sig till och ifrån och därmed får ett inflöde från dessa marknader. Inom Segmentet sällanköpsvaror svarar dagens utbud för en försörjningsgrad av 62 % av köpkraften. Källa: HUI Handelsutredning Detaljhandeln i Munkedals kommun

För två år sedan stängde Posten sin verksamhet och idag är Ica-butiken Postombud. Polisen stängde lokalkontoret för ca fem år sedan och finns idag med ett mobilt kontor en dag i veckan på torget i centrum. Den sista kvarvarande banken i Munkedals kommun stängde sin kassaservice 2011, men snart därefter kunde Spelbutiken erbjuda samtliga tjänster som bankens tidigare kassaservice erbjöd.

I detta serviceprojekt så har ingen tid lagts på centralorten då den kan anses vara självgående i dagsläget. Men självklart ska kontakterna hållas med servicegivarna så att det inte kommer överraskningar.

Den förändring som är känd är Arbetsförmedlingens planerar på att stänga det lokala kontoret i Munkedal, men inga beslut är ännu tagna om detta.

Även Munkedals centralort är drabbat av de bidragsregler som gäller för fiberutbyggnaden. Här finns endast fiberanslutningar till det kommunala bostadsbolagets fastigheter och de kommunala verksamheterna.

Därutöver är det mycket få anslutningar. Även här har projektledaren haft flera kontakter med bredbandsoperatörer för att hitta en lösning. (Läs mer under Bredbandsutbyggnad).

Bredbandsutbyggnad

Redan kring millennieskiftet arbetade Munkedals kommun för snabbare uppkopplingar till Internet. Då var det med ISDN-teknik över kopparnätet. I det så kallade RIV-projektet försågs samtliga skolor i kommunen med ISDN-uppkoppling. Flera företag valde också att gå över till denna teknik då den erbjöd bra växelösningar på telefonin. Något år senare förde kommunen, i samarbete med övriga kommuner i norra Bohuslän, en dialog med flera operatörer om en utbyggnad av ADSL. Det slutade med att Telia byggde ut samtliga 18 telestationer

i Munkedals kommun till ADSL. Det möjliggjorde en snabbare uppkoppling för de flesta fastighetsägare med fast anslutning till kopparnätet.

2009 inleddes arbetet med fiberutbygganden i Munkedals kommun. Då startades den första fiberföreningen i Sörbygden efter att kommunstyrelsen tagit beslut om att medfinansiera i landsbygdsprogrammet för fiberutbyggnad. Undertecknad fick i uppdrag att aktivt jobba för att få igång flera fiberföreningar på landsbygden och stötta dem i sitt arbete. I samarbete med byNet och de lokala utvecklingsgrupperna bjöds det in till informationsmöten och deltagarna fick lämna intresseanmälan till att få sin fastigheter anslutna med fiber. Intresset var stort och det valdes styrelser med mycket kompetenta personer i varje förening. Det startades upp 8 föreningar inom loppet av två år. Varje förening började nu värva medlemmar. Det var en mycket viktig process som startades igång och betyder mycket för landsbygdsutvecklingen i Munkedals kommun. Detta är riktig samhällsutveckling.

Munkedals kommun har tagit ett stort ansvar för att samordna arbetet med fiberutbygganden. Bl.a. genom att bjuda in till möten med fiberföreningarna allt eftersom de bildades i syfte att hela tiden utbyta erfarenheter mellan föreningarna. Uppdraget har också varit att bjuda in viktiga aktörer som byNet, Telia, Länsstyrelsen, VG-regionen, Lantmäteriet m.fl. till dessa träffar.

Totalt startades tio fiberföreningar på landsbygden i Munkedals kommun. Idag är de första åtta fiberföreningarna klara men de två sista som startades på Tungenäset drabbades av att stöden tog slut. Nu finns det återigen möjlighet att söka stöd för bredbandsutbyggnad och arbetet har återupptagits i dessa föreningar.

För detta fiberarbete och tidigare serviceprojekt blev Munkedals kommun utnämnd till "Årets kommun 2011" av riksorganisationen Hela Sverige ska leva.

Tyvärr har det inte vara möjligt att söka stöd för utbyggnad av fiber inom tätorterna. Därför har heller inte en utbyggnad varit möjlig. Enligt gällande regler så skulle marknaden själv klara av en utbyggnad i tätorterna. Detta har visat sig inte vara intressant för de operatörer som utgör marknaden. Flera kontakter har tagits för att meddela Munkedals kommuns stora intresse för att en utbyggnad ska ske. Dess värre tog det lång tid innan det ledde till framgång.

Samtliga fiberföreningar har anlitat företaget byNet som projektör och leverantör av fibernätet i respektive fiberområde. Munkedals kommun anlidade också byNet för att projektera den stamfiber som går igenom varje fiberområde och som senare upphandlats. Under de senaste två åren har en dialog förts med byNet om en fortsatt fiberutbyggnad i de tre tätorterna som nu återstår att förse med fiber. byNet har meddelat att de är intresserade av att gå vidare med tätorterna men önskar färdigställa pågående projekt först. Hösten 2014 meddelade byNet att de blivit uppköpta av IP-Only men att intresset för att gå vidare i tätorterna kvarstår. Därefter har Munkedals kommun tillsammans med Dinglebygdens samhällsförening och byNet genomfört ett stormöte i Dingle för att informera och ta in intresseanmälningar från boende och företagen om att ansluta sina fastigheter till fibernätet. Mötet var välbesökt och samtliga närvarande skrev på en lista för intresseanmälan. Senare har IP-only meddelat att de vill undersöka intresset i samtliga tre tätorter. Munkedals kommun har under våren 2015 haft flera möten med en projektledare från IP-only för att gå igenom kartor över samhällena och tittat på tekniken för utbyggnaden. Därefter har markavtal skrivits med IP-only och de har gått vidare med att genomföra informationsmöten och tagit in intresseanmälningar.

Strax före sommaren 2015 meddelar IP-only att de kommer att projektera för en utbyggnad i Dingle och Hällevadsholm men går inte vidare med Munkedals tätort. Anledningen är enligt IP-only att flera operatörer nu säljer in sig i centralorten och att detta har minskat förutsättningarna att få ekonomi i utbyggnaden. Nu återstår hoppet till de övriga operatörerna att de verkligen tar ett helhets grepp för Munkedals tätort och att det inte lämnas några så kallade vita fläckar som då troligen aldrig kommer att förse med fiber.

Ett nytt initiativ för att lösa situationen i Munkedals tätort har presenterat i slutet av detta projekt. Initiativet bygger på att det startas flera fiberföreningar i de olika områdena inom tätorten och att dessa fiberföreningar tar upp intresseanmälningar och projekterar ett fibernät för att senare med stöd av en entreprenör bygga ut fibernätet. När projektet är genomfört så överlämnas nätet till Skanova som sedan driver och supportar nätet.

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.4072971-fortsatt-utokning-av-fiber>

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.4354845-snabbare-fiber-i-hallevadsholm>

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.4375414-nu-blir-det-fiber-aven-i-munkedal>

Kollektivtrafik

För en landsbygdskommun som Munkedal blir en fungerande kollektivtrafik alltmer en strategisk fråga för kommunens fortsatta utveckling. Att kunna erbjuda möjligheten att ta sig tur och retur från landsbygden till någon av serviceorterna är viktigt för både yngre och äldre. För de yngre handlar det ofta om att ta sig till fritidsaktiviteter som inte erbjuds i alla kommundelar. För de äldre handlar det ofta om att ta sig till vårdcentral, Apotek, tandvård eller annan service. Ibland handlar det om att kunna ta sig till äldreboendet där någon anhörig finns.

Oavsett vad behovet är så är det viktigt att kollektivtrafiken anpassas efter landsbygdens behov och underlag. Att sätta in linjebussar som går efter en strikt tidtabell skulle förmodligen gå tom dom flesta turerna. Men att anpassa turerna efter behovet genom anropstyrd trafik är troligen en kostnadseffektiv lösning med mycket hög servicegrad. Västra Götalandsregionen har under en period erbjudit ett antal pilotkommuner att pröva denna "Närtrafik", bl.a. Munkedals kommun. Närtrafiken är kollektivtrafik för alla som vill åka från landsbygden till tätort eller tvärtom. Resenären kan boka resor inom fem olika tidsintervaller måndag till fredag. De hämtas vid sin bostad och körs till vald tätort. Inom vissa områden kan man till och med åka till en tätort i grannkommunen. Närtrafiken är inte längre en pilot utan gäller tillsvidare. Självlärt är detta något som kan vidareutvecklas och kanske på sikt även erbjudas på helger.

Förutom Närtrafik så erbjuds även Handlarrundan i Sörbygden. Se avsnittet om Sörbygden.

Snabbladdningsstation för elbilar

Utvecklingen på elbilsmarkanden går snabbt. Från att det i Sverige endast fanns ca 7 000 laddbara elfordon 2014 så beräknas det finnas ca 17 000 elbilar vid årsskiftet 2016. Det är en ökning på mer än 100 %. Prognoserna pekar på en lika snabb ökning kommande år. Men det förutsätter att ett flertal snabbladdningsstationer kommer att byggas ut för att ge service åt de bilägare som väljer att köra fossilfritt.

I Norge har elbilsmarknaden ökat mycket snabbare än i Sverige, men det har inte varit möjligt för de norska

elbilsägarna att köra igenom norra Bohuslän på grund av att det inte funnits möjlighet att ladda sin elbil. I samarbete med Laddpunkten.se och projektet Infra Green har Munkedals kommun satsat på en ny snabbladdningsstation i Håby.

Interregprojektet Infra Green, som drevs av kommunerna i Östfold och Fyrbodol, syftar till att stimulera utvecklingen av ladd- och tankinfrastruktur och användandet av el- och biogasfordon. På den svenska sidan har projektet främst fokuserat på el.

I slutfasen av projektet skrev samtliga kommuner i Fyrbodol på en budkavle där kommunerna arbetar för att bli en världsledande gränsregion vad gäller användandet av el- och biogasfordon.

Genom projektet Infra Green har Munkedals kommun haft möjlighet att genomföra en förstudie om behovet av att etablera en snabbladdningsstation för elbilar i Munkedals kommun. Denna förstudie visade på ett växande behov av ny infrastruktur för snabbladdning av elbilar. Idag finns bara begränsade möjligheter att snabbladda elfordon mellan norska gränsen och Göteborg.

Snabbladdningsstationen i Håby har ett strategiskt läge i anslutning till avfart 100 och pendlingsstationen för kollektivtrafik. Strax intill den befintliga fordonsgasmacken där också Håby Rasta och McDonalds finns etablerat.

Etableringen möjliggör att elbilen nu kan bli ett alternativ för både privatpersoner och företag och inte minst för Munkedals kommun vid kommande upphandling av kommunens tjänstebilar. Denna tillsammans med en tidigare etablering av en fordonsgasstation i Håby är viktiga steg i att nå den överenskommelse kommuner i Fyrbodol gjort om att nå en fossiloberoende bilflotta till år 2030.

Att under pilotprojektet för serviceutveckling på landsbygd ha kunnat bidra i arbetsinsats till en etablering av snabbladdningsstationen i Håby visar på hur mycket som kan hända under ett projekt som sträcker sig flera år framåt. I inledningen av projektet fanns knappt ordet snabbladdningsstation för elbilar uppfunnet. Idag är det en viktig del i en modern infrastruktur för framtidens fordon. Det visar också på nyttan av en stor flexibilitet i projektets mål och aktiviteter.

<http://bohuslaningen.se/nyheter/munkedal/1.4290598-laddstation-ska-dra-elbilar-till-haby>

Vikten av att delta för att påverka

Under projektperioden har processledaren för pilotprojektet inbjudits att delta i processer för framtagandet av flera olika dokument, både på Läns- och Regionnivå men också kommunala dokument. Det har skett genom handläggning av remissutlåtande, deltagande i partnerskapsmöten eller ingå i skrivargrupper.

Att vara med betyder också möjligheten att kunna påverka utvecklingen. I följande processer har Munkedals kommun deltagit i olika former genom pilotprojektet:

Strategin för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020, VG-regionens serviceplan, Fyrbodals genomförandeplan, Bostadsförsörjningsplan för Munkedals kommun, Näringslivsstrategi, Landsbygdsstrategi, Leaderstrategi och Planen för ett bättre företagsklimat.

Handelsutredningen

Detaljhandeln blir en allt viktigare del av den regionala ekonomin och därmed blir också behovet av att känna till handelns omfattning, utveckling och styrkor allt viktigare. Projektet gjorde därför en upphandling av en handelsutredning hösten 2014. HUI fick uppdraget som innebar att göra en kartläggning av detaljhandelns omfattning, inriktning och utveckling i samtliga serviceorter samt centralorten.

Syftet med undersökningen var att kartlägga och följa upp detaljhandelns storlek och omsättning i Munkedals kommuns olika delområden. Målsättningen är att kommunen, handlarna och andra intressenter genom kartläggningen skulle få en bild av utvecklingsläget och potentialen i detaljhandeln i kommunen. Men också att de boende i de olika områdena skulle få en förståelse för hur viktiga dom är som kunder för att upprätthålla servicen i varje kommunedel. Om inte de boende handlar lokalt så kommer det att drabba butikens omsättning som i värsta fall skulle kunna innebära att butiken får stänga. Då tappar också bygden all den service som betyder så mycket för attraktiviteten för både boendet, besökare och företagandet.

Erfarenhetsspridning

För de särskilda villkoren om obligatoriskt deltagande i lärande och erfarenhetsutbyte samt spridning av goda modeller till andra har processledaren i Munkedals kommun genomfört följande:

Munkedals kommun, genom processledaren, har deltagit i samtliga processledarträffar inom projektets ram samt andra lärande- och servicekonferenser som anordnats av Tillväxtverket.

Munkedals kommun har stått som värd för erfarenhetsutbyten med Eda, Ludvika, Örnköldsvik och Falköpings kommuner.

Dessutom har processledaren i Munkedals kommun varit inbjuden som föreläsare vid ett flertal seminarier och konferenser som t.ex. Framtidsforum i Skövde, Centerns kommundagar i Örebro, Götene kommunfullmäktige, Mellanlanda landsbygdskonferens, Nordisk konferens anordnad av Länsstyrelsen, Uddevalla framtidsdagar, VG-regionens partnerskapsmöten vid flera tillfällen, LRF-årsmöte, Hushållningssällskapet, Folkpartiets kommundag, Tillväxtverkets seminariedag "Fler affärsmöjligheter i Munkedal" m.fl.

Tillsammans med den lokala företagarföreningen har Munkedals kommun genom pilotprojektet genomfört företagsmässan "Tillväxt Munkedal 2014". På mässan föredrog processledaren om projektet och dess mål och resultat. <http://tillvaxtmunkedal.se/>

Munkedals kommun har även deltagit vid landsbygdsriksdagen både 2012 och 2014. Där har även några lokala politiker från Munkedals kommun och representanter för lokala utvecklingsgrupper deltagit tillsammans med processledaren.

Pilotprojektet har varit förmål för en mängd artiklar och reportage i de lokala tidningarna Bohusläningen och Lysekilsposten. I inledningen av projektet skrev dessa tidningar om Munkedals kommuns deltagande som pilotkommun. Men därefter har reportagen handlat om de olika insatser som gjorts i pilotprojektet. Bl.a. om Bensinmacken i Hedekas, Butiken i Hedekas, Handlarrundan, Fiberutbyggnaden både på landsbygd och tätort, Snabbladdningsstationen i Håby.

Sveriges Radio P4 Väst har vid olika tillfällen nämnt om insatser som skett genom pilotprojektet.

Det har också skrivits om pilotprojektet eller insatser som har sin grund i pilotprojektet i följande tidskrifter eller nyhetsbrev:

Hela Sverige ska leva

VG-regionens nyhetsbrev "Service i alla bygder"

Nyhetsbrev från Hela Sverige ska leva - Fyrbodalen

Munkedals kommuns hemsida

Bohus Kuriren

Fokus Väst

Aktiviteter enligt beslutad tids- och aktivitetsplan	Utfall i % mot budget	Kommentar
Genomförande av kartläggning, dialogmöten, rådslag referensgruppsmöten, företagsbesök, fibermöten m.m. i Sörbygden, Dingle, Hällevadsholm och Munkedal.	25	En mycket stor del i projektet har varit att delta i eller genomföra dessa möten.
Kunskapsinhämtning	15	Genom processledarträffar, studiebesök och andra forum tagit del av andras erfarenheter
Erfarenhetsspridning	15	Genom processledarträffar, partnerskaps-träffar, besök av pilotkommuner och andra kommuner samt flertalet övriga forum delgivit de erfarenheter Munkedals kommun har fått genom pilotprojektet.
Införande av nya metoder, former och tekniker för servicetillgänglighet	35	Etablering av drivmedelsstation, snabbbladdningsstation, betaltjänster, fiberutbyggnad, Handlarrunda m.m.
Motivera och säkerställa framtida finansiering genom lönsamhetsberäkningar och budgetanslag	5	Detta har inte varit en enkel uppgift. Men med förändrade beräkningssätt så har projektet bl.a. kunna visa på lönsamhet i Handlarrundan, miljövinster med laddstation för elbilar och en attraktivare kommun för både boende och näringsliv med hög bredbandskapacitet genom fiberutbyggnaden.
Utvärdering/uppföljning	0	Ingen utvärdering har gjorts lokalt i Munkedal. Munkedals kommun kommer att ta del av kommande utvärdering som görs genom Tillväxtverkets försorg.
Verka för en helhetssyn på landsbygds kommunen Munkedal.	5	Projektet har i alla sammanhang visat på symbiosen mellan landsbygd-tätort och vikten av att alla förstår hur viktigt det är att både kommersiell och offentlig service finns tillgänglig för boende, besökare och näringsliv. Att genom handelsutredningen och andra analyser kunnat presentera verkligheten i siffror som visar på att varje kund och invånare är viktig för att behålla denna service.

5. Resultat och effekter

Beskriv vilka resultat och effekter som projektet har medfört och vilka resultat och effekter som förväntas uppkomma efter det att projektet har avslutats, även förväntade resultat som inte har uppnåtts ska anges.

Genom projektet har många goda resultat nåtts. Både sådana resultat som inte syns för gemene man och sådana resultat som påtagligt syns.

När det gäller de resultat som påtagligt syns så kan etableringen av drivmedelsstationen i Hedekas, snabbbladdningsstationen för elbilar i Håby, den fortsatta fiberutbyggnaden och handlarrundan räknas dit.

De resultat som är mindre synliga är insikten hos bygdens folk att lokal köptrohet är avgörande för butikens framtid och därmed mycket av den service som finns tillgänglig. En insikt som bottnar i de dialogmöten som genomförts i inledningen av projektet samt handelsutredningen som mycket tydligt visar på bygdens köptrohet.

Det viktigaste resultatet i Sörbygden bör vara att omsättningen i butiken från projektets start ökat med ca 3 miljoner kronor.

De sista resultaten som kan räknas in i projektet är etablering av bredbandsnät i tätorterna Dingle och Hällevadsholm. Dessa har ännu inte byggts ut men det finns nu ett beslut om utbyggnad och fastighetsägarna

har meddelats att de kommer att få sina fastigheter anslutna. Även delar av centralorten kommer att byggas ut med fiber. Troligen genom mindre fiberföreningar. Som avslutning meddelar också butiksägaren i Hedekas att betaltjänster nu är på väg att införas.

6. Eventuella kopplingar till andra projekt

Beskriv projektets eventuella kopplingar till och samarbete med andra projekt och insatser.

Fiberutbygganden har koppling till alla tio olika fiberföreningar som var och en driver sitt fiberprojekt. Det har även koppling till VG-regionens projekt för stamfiberutbyggnad.

Snabbladdningsstationen i Håby har koppling till Interregprojektet Infra Green som drevs av kommunerna i Fyrbodalen och Østfold i Norge. Genom detta projekt fick Munkedals kommun möjlighet att upphandla konsult för utredning om behov av laddstationer och framtagande av kostnadskalkyl för etablering av snabbladdningsstationen. I pilotprojektet användes processledarens tid för att upphandla konsult, ta fram underlag och skriva tjänsteskrivelser till kommunstyrelsen, leta medfinansiering, föra samtal med medfinansierare och sponsorer, delta i projektering, genomförande, marknadsföring och invigning.

Handlarrundan drevs första året som ett sidoprojekt där även VG-regionen kom in som medfinansierare. För att undvika krångliga upphandlingsregler stod Sörbygdens samhällsförening som projektägare i ansökan om medfinansiering till VG-regionen.

7. Diskussion

Redogör för vilka delar av projektet som har varit framgångsrika och vilka eventuella delar av projektet som har varit mindre framgångsrika. I beskrivningen ska det tydligt framgå vilka faktorer som har påverkat utfallet. Beskriv övriga resultat och effekter av projektet. Jämför med de övriga förväntade effekter som har angetts i ansökan och beslut.

Redan 2009 togs det fram planer på en förändring i skolans verksamhet i Sörbygden. Detta fick bygdens folk att starkt engagera sig för att behålla både Fisketorps skola och Hedekas skola med klasser från förskola till högstadiet. En ekonomisk förening bildades för att starta upp en friskola.

De kommunala besluten drog ut på tiden men i februari 2012 tog kommunfullmäktige i Munkedals kommun ett beslut om nedläggning av Fisketorps skola och en flytt av högstadiet från Hedekas till centralorten. Åter igen drog planerna på att starta en ny friskola igång och en ansökan till skolinspektionen gjordes. Tyvärr avslogs denna ansökan av skolinspektionen. Resultatet blev att väldigt många som engagerat sig i frågan tappade lusten för att delta i arbetet med att utveckla sin bygd. Att lägga så mycket tid och kraft och ändå inte komma i mål kan bli en stor besvikelse för många. Detta var utgångsläget när pilotprojektet startade.

I inledningen av projektet genomfördes, tillsammans med Sörbygdens samhällsförening, två dialogträffar i Hedekas. Syftet med dessa träffar var att genom rådslag få en bild av vad bygdens folk och företag prioriterade högst för att Sörbygden skulle vara en attraktiv del av kommunen för boende och företagande. Vid den första dialogträffen deltog ca 60 personer. Resultatet av det genomförda rådslaget visade en mycket klar bild om vad detta projekt skulle syssla med. I klar text var det "Vi måste tillsammans se till så att Sörbygden får en drivmedelsstation, dessutom ska vi tillsammans jobba för att säkra livsmedelsbutikens överlevnad". Färdriktningen var mycket tydlig.

Vid nästa dialogträff som genomfördes i Sörbygden deltog ca 150 personer. Då var ämnet "Butikens framtid". Med hjälp av Coompanion så genomfördes även då ett rådslag i form av rundabordsamtal. Vid detta rådslag var det fokus på önskat utbud och företagsform. En fråga som diskuterades mycket var hur köptroheten skulle kunna bli bättre. Hjälper det om bygdens invånare blir delägare? Butiksägaren kunde tänka sig en sådan lösning om den är nödvändig för butikens överlevnad. Rådslaget visade mycket tydligt att gemene man inte ville vara delägare eller lägga sin tid och sitt engagemang för butikens överlevnad. Men man började förstå att om butiken skulle vara kvar kan man inte handla sina dagligvaror i någon annan butik på annan ort. Nu började folk förstå vikten av sin egen insats som kund.

En intressant slutsats som kan dras av ovanstående dialogträffar är att det inte saknades intresse för sin bygd. Att samla bortemot 150 personer i ett litet samhälle med 250 invånare till ett möte om den lokala livsmedelsbutiken är få orter som klarar. Därmed får man anse att inledningen av projektet var lyckat i syfte att få kunskap om vad som är avgörande för en bygds attraktivitet för både boende och företagande. Dialog med bygdens invånare och företag är kanske den viktigaste förutsättningen för denna typ av projekt. Det är i dessa dialogmöten som färdriktningen sätts och här som viktiga kontakter knyts för det fortsatta arbetet.

Kommunens eller projektets roll är att delta i inbjudan, genomförandet och uppföljningen. Det är också kommunens eller projektets roll att vara länken mellan bygden och andra organisationer som t.ex. VG-regionen, Länsstyrelsen eller andra organisationer som kan vara avgörande för att komma vidare.

När det gäller att behålla eller tillgängliggöra nödvändig service så har de främsta framgångarna varit de lokala entreprenörernas deltagande. Utan deras vilja att både satsa tid och pengar så skulle inte mycket av det som genomförts i projektet varit möjligt. Som exempel på detta är nyetableringen av drivmedelsstationen i Hedekas, fortsatt drift av livsmedelsbutiken trots röda siffror de första åren, Handlarrundan som körs av det lokala bussbolaget för en mycket ringa kostnad.

Att som engagerad medborgare nu kunna se att det, trots motgångarna i arbetet med att bevara skolan, gick att komma i mål med andra utvecklingsprojekt har varit en viktig framgång. Det har genererat ny lust för att engagera sig i bygdens utveckling och vid ett samtal med ordförande i samhällsföreningen så uttrycker han redan en saknad av det samarbete som präglat detta projekt.

Även satsningen på snabbbladdningsstationen i Håby visar på vikten av samarbete och att finansiärer och sponsorer är med för att framgång ska nås. Den har till största delen finansierats av ett enskilt företag samt sponsring från lokala företag och Munkedals kommun. Kommunen har också varit den sammanhållande länken och drivit projektet.

När det gäller utbyggnaden av fiber skulle dessa fiberprojekt aldrig kunnat genomföras utan allt det ideella engagemang som funnits. Utan dessa ideella krafter så skulle fiberutbyggnaden på landsbygden inte varit genomförbar.

Tyvär har inte projektet nått i mål när det gäller att få en högre prioritet för tillväxt- och attraktionsfrågor i den kommunala budgetprocessen. Detta kan troligen förklaras med en del misslyckade omorganiseringar inom förvaltningen och flera chefsbyten under pilotprojektiden. Cheftjänstemännens intresse för landsbygden och dess problematik kan ibland upplevas svagt. Men med tillfälliga anslag och smarta omfördelningar i befintlig budgetram samt god vilja till extern medfinansiering från både företag och andra offentliga organisationer så har ändå projektet lyckats medverka till genomförandet av ovanstående.

8. Slutsatser

Redogör för vilka slutsatser som har dragits från projektledningens sida. Beskriv även andra positiva och negativa erfarenheter eller omständigheter som har varit viktiga för utfallet av projektet.

I den inventering av serviceutbudet i Munkedals kommun som gjorts i slutet av projektet kan man konstatera att nuläget är mycket bra. Men det finns flera hotbilder som mycket snabbt skulle kunna förändra läget.

I Hällevadsholm överväger ägaren till drivmedelsstationen utveckling eller avveckling. Om man skulle välja avveckling skulle det inte bara innebära att drivmedelsförsäljningen helt skulle försvinna från orten. Det skulle också innebära att all övrig kommersiell service som erbjuds från drivmedelsstationen också skulle gå förlorad. Troligen skulle samma scenario uppstå som när drivmedelsstationen lades ner i Hedekas. Invånare och företag tvingas åka till annan ort för att tanka sina fordon. Det skulle innebära en stor risk att man också väljer att göra sina inköp av dagligvaror och att man utträttar sina övriga servicebehov på annan ort. Ett sådant scenario skulle snabbt slå tillbaka på dagligvarubutiken i Hällevadsholm som redan idag saknar marginaler för en minskad omsättning.

Tillsammans med Länsstyrelsen kommer Munkedals kommun under oktober 2015 att besöka ägaren till drivmedelsstationen för att se om det finns möjligheter till någon form av stöd för att ett beslut om utveckling ska bli lättare att ta. Betydelsen av en lokal drivmedelsstation, oavsett om den är bemannad eller ej, får inte underskattas. Den kan vara avgörande för den lokala dagligvarubutikens överlevnad och därmed övrigt serviceutbud på orten.

En annan hotbild som vilar över flera mindre dagligvarubutiker i kommunen är en etablering av en större dagligvarubutik i Håby köpcenter. Håby ligger mitt emellan Dingle och Munkedal. Enligt ägaren av livsmedelsbutiken i Dingle skulle en sådan etablering troligen innebära slutet för butiken i Dingle som redan drabbats hårt av neddragningen och kommande nedläggning av verksamheten på Naturbruksgymnasiet i Dingle. Även här skulle det medföra en stor försämring av övrigt serviceutbud i Dingle. Troligen skulle en utbyggnad av köpcentret också påverka någon av de två livsmedelsbutikerna i Munkedals centrum.

Men med insiktsfulla invånare skulle det inte behöva drabba de lokala butikerna. Det är ju de som avgör var de ska handla. Ett liknande scenario har nyligen skett i Tanums kommun och där har, enligt uppgift, etableringen av Coops dagligvarubutik på det nya handelsområdet i Tanum inte påverkat butikerna i tätorten. Tack vare att ortsborna fortsätter att handla i de lokala livsmedelsbutikerna så kan dessa fortsätta som tidigare.

Genom detta pilotprojekt, tillsammans med Tillväxtverket och övriga pilotkommuner, har Munkedals kommun fått ovärderliga kunskaper om service och insikten om servicens betydelse för en ort eller kommuns attraktivitet för boende, besökare och företagande. Det har också gett insikt om kommunens egen betydelse för servicefrågorna. Att dessa kontinuerligt jobbas med för att kunna behålla och utveckla servicen i en landsbygdskommun där underlaget inom flera serviceområden ofta är för litet för att bedrivas på kommersiella villkor. Ofta krävs det också innovativa lösningar för att klara av att erbjuda viss service på mindre orter. Servicefrågan måste också föras in i strategiska dokument som näringslivs- och landsbygdsstrategier, serviceplaner, policy för upphandling och översiktsplaner.

Goda relationer och kontakter med andra offentliga organisationer som Tillväxtverket, Länsstyrelsen och VG-regionen kan vara avgörande för en kommuns möjligheter att stötta i det lokala servicearbetet. Där finns både kunskap, kompetens och ofta ekonomiska möjligheter när behoven uppstår.

Men oavsett kommunens och övriga offentliga organisationers kunskaper, vilja och möjligheter till stöd så är det ändå de lokala entreprenörerna och företagen som är avgörande för mycket av den service som erbjuds.

Utan företag – Ingen service – Utan service – Inga företag.

9. Indikatorer

Med indikatorer avses hur ett projekt mäter och redovisar måluppfyllelsen i projektet. Om indikatorer finns med i projektbeslutet eller i projektansökan ska dessa anges nedan. Ange utfallet för indikatorerna för hela projektperioden under aktiviteter och utfall nedan. (Var uppmärksam på vilka indikatorer som ska anges enligt beslut).

Indikatorer (ange i fälten typ av indikator enligt ansökan och beslut)

--	--	--	--

Aktiviteter och utfall

10. Informationsinsatser

Beskriv hur projektet har informerat om att Tillväxtverket medfinansierat projektet. (Ange även adress till eventuell webbplats där information om projektet finns.)

Information: Enligt beslut och villkor ska stödmottagaren informera om att insatserna är medfinansierade av Tillväxtverket i sin externa kommunikation. Tillväxtverkets logotyp ska exponeras.

I Samtliga fall där processledaren varit inbjuden som föredragare eller där media tagit del av projektverksamheten har det informerats om att projektet ingår i Tillväxtverkets insats för "Service på landsbygden" och att Munkedals kommun är en av 13 utsedda pilotkommuner i Sverige.

<http://tillvaxtmunkedal.se/>

11. Övrigt

Finns det ytterligare information om projektet och dess verksamhet och resultat som bör uppmärksammas? (t.ex. övriga resultat, resultat spridning m.m.)

Den mesta kraften i projektet har lagts i Sörbygden. Med anledning av det har butiksägaren och ordföranden i Sörbygdens samhällsförening getts möjlighet att ta del och komma med inspel till ovanstående text.

Slutrapporten kommer efter godkännande från Tillväxtverket att presenteras i en Power Pointpresentation för kommunfullmäktige i Munkedals kommun. Troligen kommer den också att presenteras i andra sammanhang som t.ex. vid VG-regionens partnerskapsmöten och Länsstyrelsens kommande träffar för arbete med att utveckla servicen på landsbygden.

Munkedals kommun kommer också att stå till förfogande för erfarenhetspridning även efter projekttiden för de kommuner och andra organisationer som önskar det.

12. Kort sammanfattning för publicering på Tillväxtverkets webbplats

Sammanfatta projektets innehåll och de viktigaste resultaten, max 1000 tecken (ca 1/4 A4-sida)

I inledningen av projektet var läget ganska allvarligt för Sörbygden. Bensinstationen var borta sedan några år och den dåvarande butiksägaren hade beslutat att stänga butiken. I detta läge meddelar en lokal intressent att han kan tänka sig starta upp butiken på nytt. Med hjälp av ytterligare en lokal finansiär tas butiken över.

Man börjar med att renovera butikslokalerna och så småningom startas butiken upp igen. Trots fräscha lokaler och ny butiksägare svek kunderna. Det fanns säkert flera orsaker till detta, men en stark bidragande orsak var att det saknades en drivmedelsstation på orten och kundernas uteblivna köptrohet.

Ungefär samtidigt som butikens omstart så tillträdde en ny ordförande för Sörbygdens samhällsförening som hade ett stort intresse för bygdens utveckling.

Tillsammans inleddes arbetet med att försöka förändra läget och det genomfördes två välbesökta dialogmöten och rådslag med bygdens invånare och företagare.

Dessa dialoger resulterade i en mycket tydlig färdriktning för vårt gemensamma arbete, " Vi måste tillsammans se till så att Sörbygden får en drivmedelsstation, dessutom ska vi tillsammans jobba för att säkra livsmedelsbutikens överlevnad".

Där startade en resa som resulterade i en ny drivmedelsstation, Handlarrunda, betaltjänster, ökad köptrohet och en ökad omsättning i butiken.

I dagsläget visar inte butikens bokslut röda siffror längre och kunderna har förstått sin betydelse för butikens överlevnad och ortens serviceutbud.

I en annan del av projektet har det jobbats för en fortsatt utbyggnad av fiber på landsbygden. Under senare delen av projektet har det även arbetats för en utbyggnad i tätorterna. Detta ser nu ut att ha lyckats och Munkedals kommun är på god väg att bli en av de första kommunerna i Sverige som lyckas nå regeringens mål om att 90 % av befolkningen ska ha tillgång till minst 100 Mbit bredband innan år 2020.

Munkedals kommun har som första kommun mellan Norska gränsen och Kungälv genom serviceprojektet varit delaktig i etableringen av en snabbbladdningsstation för elbilar. Snabbbladdningsstationer är en viktig förutsättning för en förändring till ett fossiloberoende samhälle och en viktig infrastruktur för att tillhandahålla service till framtidens bilister. Munkedals kommun har skrivit på en överenskommelse tillsammans med övriga kommuner i Västra Götalandsregionen om att deras fordonsflottor ska vara fossiloberoende år 2030.

Tillsammans med Interregprojektet Infra Green, kommunalförbundet Fyrbodal, Munkedals kommun och sponsorer från det lokala näringslivet har företaget Laddpunkten.se satsat på en snabbbladdningsstation för de vanligast förekommande standarderna för laddning av elbilar.

Som avslutning i projektet har det återigen gjorts en inventering av serviceutbudet i Munkedals kommun. Av resultatet kan man konstatera att nuläget av serviceutbudet är mycket bra. Men det finns flera hotbilder som mycket snabbt skulle kunna förändra läget. Genom de erfarenheter som Munkedals kommun fått i sitt deltagande i pilotprojektet kommer dessa hotbilder att uppmärksammas i ett tidigare skede och åtgärder kommer att prövas som förhindrar en försämring av den service som idag erbjuds i alla delar av Munkedals kommun.

För att säkra det framtida arbetet med servicefrågor kommer Munkedals kommun att ta fram strategiska dokument med tillhörande handlingsplaner för antagande i kommunfullmäktige. Dessa kommer även att ges en tydlig koppling till den kommunala budgetprocessen för att säkra förvaltningens arbete med servicefrågorna.

13. Underskrift projektledare

Jag godkänner härmed att information om projektet samt mina kontaktuppgifter får publiceras på Tillväxtverkets webbplats i syfte att sprida information om projektet.

Datum

2015-10-28

Ort

Munkedal

Underskrift av projektledare

.....

Namnförtydligande

Jan-Erik Larsson

Näringslivs- och landsbygdsutvecklare

Projektledare i projektet "Pilotkommun för serviceutveckling"

14. Underskrift

Slutrapporten ska undertecknas av person som har rätt att företräda stödmottagaren. Undertecknad person intygar att ovan lämnade uppgifter är fullständiga och riktiga:

Datum

2015-10-28

Ort

Munkedal

Underskrift av behörig

.....

Namnförtydligande

Åsa Karlsson

Kommunstyrelsens ordförande

Slutrapporten skickas i original med underskrifter till:
Tillväxtverket
Box 4044
102 61 Stockholm